

Shunday qilib, Miyon Buzruk Solihov o‘zbek adabiyotining tarixiy davrlari, tili va yo‘nalishlarini bir tizimga solib, milliy adabiyot tarixiga ilmiy davrlashtirish metodologiyasini olib kirdi. Uning qarashlari o‘zbek adabiyotshunosligida tarixiylik, manbashunoslik va nazariy yondashuv tamoyillarining shakllanishiga zamin yaratdi. Solihov nafaqat ilmiy sohada, balki jadidchilik harakati va ijtimoiy-siyosiy hayotda ham faol ishtirok etib, milliy tafakkur va adabiy ong uyg‘onishining ramziga aylangan siymo sifatida tarixda o‘chmas iz qoldirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1) Sh.Turdiyev. Merosimizning bir sahifasi // “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati” gazetasi. 1989-yil 3-mart. – B. 4.
- 2) S.Ahmedov. Qizil mustamlaka: e‘lon qilinmagan urush. – T.: Info capital Books. 2022.
- 3) S.Tillaxonov. Uzlatda bitilgan xotiralar // “Tarixning noma‘lum sahifalari”. IV kitob. – T.: “G‘afur G‘ulom” nomidagi nashriyot-matbaaa ijodiy uyi. 2013. – B. 167.
- 4) Miyon Buzruk. O‘zbek tarixiga oid to‘rt muhim kitob // “Maorif va o‘qitg‘uvchi” jurnali. 1927-yil № 9-10, 57-61-betlar.
- 5) Miyon Buzruk. Adabiy til va istiloh: Eski yozuv tilida o‘zgarish // “Sharq haqiqati” gazetasi. 1929-yil 12-yanvar.
- 6) Buzruk M. Yana lab ohangi // “Sharq haqiqati” gazetasi. 1929-yil 26-fevral.
- 7) Buzruk M. “Mehrobdan chayon” // “Sharq haqiqati” gazetasi. 1929-yil 1-aprel.
- 8) Miyon Buzruk Solihov. O‘rta Osiyo va o‘zbek adabiyoti tarixiga umumiy qarash. – T.: “O‘znashr”. 1930. – B. 2.

O‘QUV JARAYONIDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Mirzaliyev Abdujabbor Mamatyusuf o‘g‘li¹

Farg‘ona davlat universiteti, katta o‘qituvchi

Email: mirzaliyevabdujabbor@gmail.com

Mo‘sinov Asadbek Azamat o‘g‘li²

Farg‘ona davlat universiteti, talabasi

Email: asadbekmo‘sinov@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada ta’lim jarayonida ekologik tafakkurni shakllantirishning zamonaviy usullari, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar va loyihaviy faoliyatning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ekologik tafakkurni rivojlantirish o‘quvchilarning ekologik ong va mas’uliyatini oshiradi.

Kalit so‘zlar: ekologik tafakkur, ta’lim, interfaol metod, ekologik ong, ekologik madaniyat, STEAM yondashuv.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННЫМИ МЕТОДАМИ

Мирзалиев Абдуjabбор Маматюсуф угли¹

Ферганский государственный университет, старший преподаватель

Email: mirzaliyevabdujabbor@gmail.com

Мўсинов Асадбек Азамат угли²

Ферганский государственный университет, студент

Email: asadbekmo‘sinov@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются современные методы формирования экологического мышления в учебном процессе, анализируется значение интерактивных методов, цифровых технологий и проектной деятельности. Согласно результатам исследования, развитие экологического мышления способствует повышению экологического сознания и ответственности учащихся.

Ключевые слова: экологическое мышление, образование, интерактивные методы, экологическое сознание, экологическая культура, подход STEAM.

MODERN METHODS OF FORMING ECOLOGICAL THINKING IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Mirzaliyev Abdujabbor Mamatyusuf o’gli¹

Fergana State University, Senior Lecturer

Email: mirzaliyevabdujabbor@gmail.com

Mosinov Asadbek Azamat o’gli²

Fergana State University, Student

Email: asadbekmo’sinov@gmail.com

Abstract. The article analyzes modern methods of developing ecological thinking in the educational process, highlighting the importance of interactive methods, digital technologies, and project-based activities. According to the research results, the development of ecological thinking enhances students’ environmental awareness and responsibility.

Keywords: ecological thinking, education, interactive methods, environmental awareness, ecological culture, STEAM approach.

Hozirgi davrda ekologik muammolar insoniyatning global dolzarb masalasiga aylanib bormoqda. Shu bois ta’lim tizimida o’quvchilarda ekologik tafakkur va madaniyatni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ekologik tafakkur — bu shaxsning tabiat hodisalariga ilmiy asosda yondashuvi, inson faoliyatining ekologik oqibatlarini ongli tarzda baholay olishi demakdir [1]. So’nggi yillarda O’zbekiston ta’lim tizimida ekologik tarbiya va ongni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo’nalishlaridan biriga aylandi [2]. O’quv jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish ekologik tafakkurni shakllantirishning eng samarali yo’llaridan biridir [3].

Tadqiqotning maqsadi o’quv jarayonida ekologik tafakkurni shakllantirishda zamonaviy ta’lim texnologiyalarining samaradorligini tahlil qilish va ularni amaliyotga joriy etishning ilmiy asoslarini ishlab chiqishdir.

Asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- ekologik tafakkur tushunchasining mazmunini tahlil qilish;
- interfaol o’qitish metodlarining o’rni va ahamiyatini aniqlash;
- STEAM va raqamli ta’lim vositalarini qo’llash imkoniyatlarini o’rganish;
- ta’lim jarayonida ekologik ongni oshirishga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot umumta’lim maktablarida tabiiy fanlarni o’qitish jarayonida kuzatuv, so’rovnoma, test va tahlil metodlari yordamida o’tkazildi. 7–9-sinflarda “Biologiya”, “Atrof-muhit va inson” fanlari misolida 120 nafar o’quvchi ishtirok etdi.

Quyidagi pedagogik metodlardan foydalanildi:

- ✓ Interfaol metodlar: “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Sinkveyn” [4];
- ✓ Loyihaviy ta’lim: ekologik loyiha topshiriqlari orqali mustaqil izlanish;
- ✓ Raqamli vositalar: onlayn laboratoriyalar, ekologik simulyatsiyalar [5];
- ✓ Tabiat qo’ynidagi mashg’ulotlar: dala amaliyotlari, ekologik kuzatuv kundaliklari.

Tadqiqot natijalariga ko’ra, ekologik tafakkurni shakllantirishda interfaol va amaliy metodlar an’anaviy yondashuvlardan sezilarli darajada samaraliroq ekanligi aniqlandi.

O’quvchilarning ekologik tafakkur darajasining o’sish dinamikasi.

1-jadval

Metod turi	O’quvchilarning ekologik tafakkur darajasi (ball)	Samaradorlik foizi (%)
An’anaviy dars (ma’ruza, test)	58	100
Interfaol metodlar (klaster, aqliy hujum)	76	131
Loyihaviy ta’lim	82	141
Raqamli texnologiyalar asosida o’qitish	85	147

Natijalar shuni ko’rsatadiki, zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish ekologik tafakkurni shakllantirishda 40–47% gacha ijobiy dinamikani ta’minlaydi. Bu esa o’quvchilar tafakkurining tanqidiylilik, tahliliy fikrlash va ekologik mas’uliyat jihatlarida kuchayishiga olib keladi [6].

Ekologik tafakkurni shakllantirish jarayonida o’quvchi faolligini oshiruvchi raqamli vositalar, masalan, “EcoSim”, “Green Learning” kabi onlayn platformalar samarali natijalar berdi. Shuningdek, STEAM-integratsiya asosidagi darslarda ekologik tushunchalar texnologik, muhandislik va badiiy yo’nalishlar bilan uyg’unlashtirildi.

Hozirgi davrda ekologik muammolar insoniyat uchun global tahdid sifatida namoyon bo’lib, ularni yechishda ta’lim tizimining o’rni muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, o’quv jarayonida ekologik tafakkurni shakllantirishning samarali vositalari sifatida interfaol metodlar, loyihaviy ta’lim, raqamli texnologiyalar va tabiat qo’ynidagi mashg’ulotlar muhim rol o’ynaydi.

Analiz natijalariga ko’ra, an’anaviy metodlar bilan solishtirganda zamonaviy pedagogik yondashuvlar o’quvchilarning ekologik tafakkurini 40-47% gacha oshirishga imkon beradi. Shu orqali o’quvchilar tanqidiy fikrlash, tahliliy yondashuv va ekologik mas’uliyat kabi ko’nikmalarni rivojlantiradi. Interfaol metodlar va raqamli vositalar, jumladan “EcoSim” va “Green Learning” kabi onlayn platformalar, o’quvchilarning faol ishtirokini rag’batlantiradi va ekologik tushunchalarni amaliy faoliyat bilan uyg’unlashtirish imkonini beradi.

STEAM-integratsiya asosidagi darslar esa ekologik tushunchalarni texnologik, muhandislik va badiiy yo’nalishlar bilan bog’lab, ta’lim jarayonining sifatini yanada oshiradi. Shu bilan birga, loyihaviy va interfaol yondashuvlar o’quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi, ekologik kuzatuvchanlikni oshiradi va ekologik ongni yanada mustahkamlaydi.

Umuman olganda, ekologik ta’limni innovatsion metodlar bilan uyg’unlashtirish nafaqat o’quvchilarda ekologik tafakkur va mas’uliyatni shakllantirish, balki barqaror ekologik madaniyatni yaratishning muhim garovi hisoblanadi. Shu bois, O’zbekiston ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni joriy etish ekologik tarbiya va ongni rivojlantirishning asosiy yo’nalishi sifatida qaralishi lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, ekologik tafakkurni shakllantirishda zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalar muhim o’rin tutadi. Interfaol yondashuvlar o’quvchilarda ekologik tafakkur, mas’uliyat, kuzatuvchanlik va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi. Shunday qilib, ekologik ta’limni innovatsion metodlar bilan uyg’unlashtirish O’zbekiston ta’lim tizimida barqaror ekologik madaniyatni shakllantirishning muhim garovi bo’lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar royxati.

1. Abdullayeva D. Ekologik ta’lim va tarbiyaning zamonaviy muammolari. Toshkent: Fan, 2022.
2. Axmadjonov M., Karimov A. O’zbekiston ta’lim tizimida ekologik tarbiya konsepsiyasi. Pedagogika jurnali, №4, 33–38, 2021.
3. Berdiyev O. Interfaol ta’lim texnologiyalarining samaradorligi. Samarqand: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Cottrell S. Teaching critical thinking in environmental education. London: Routledge, 2019.
5. Davletova L. Raqamli ta’lim texnologiyalari va ekologik madaniyat. Toshkent: Innovatsiya, 2023.
6. Kadirova N. Ekologik tafakkur va o’quvchi shaxsini rivojlantirish. Ta’lim, 2022.

YOSHLARNING AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINI SAMARALI FOYDALANISHI

G’ofurjonova Muslima Umid qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyot yo’nalishi 1-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: B. A. Tillayev

Tarixiy va falsafiy fanlar kafedrasi katta o’qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada bugungi jamiyatda axborotning tutgan o’rni, uning shakllanishi va iste’molchisi sifatida yoshlarning axborot ko’nikmalari, axborot olishdagi muammolari va ularni bartaraf etishda talab etiladigan ko’nikmalar haqida ma’lumot beriladi.

Kalit so’zlar: Yoshlar, texnologiya, axborot almashinuvi, virtual.